

Tridentini tempore velum a sanctimonialibus assumptum fuisse tantum in religiosa professione emitenda. Si enim et in vestitione assumebatur, quid? Hoc autem argumento numquam adversarii nostri sese expedire poterunt, nisi antea probent semper et in qualibet proprie dicta Religione Concilii Tridentini tempore velum assumptum non fuisse nisi in professione emitenda, ita ut professio convertatur cum veli susceptione; quod nescimus an probare valeant; etenim veritati historicae contradicit.

3. Quid insuper si nos argumentum ita instrueremus? vulgo vestitio vocabatur *veli susceptio*, professio *votorum emissio*: at Patres Tridentini et quidem disiunctive, utramque phrasim adhibuere; atque illam adhibuisse censendi sunt iuxta communiorem sensum; ergo Patres Tridentini per allata verba tum vestitionem tum professionem indicasse censendi sunt, non unicam professionem.

4. Si Patres Tridentini unicam professionem religiosam indicare voluissent, nonne satis erat eam indicare per *voluntatem voti emittendi*? Etenim iuxta adversarios voluntas veli accipiendi nil aliud est quam professio. Qua igitur de causa addiderunt *voluntatem veli accipiendi*, quod in adversariorum hypothesis nil prorsus significat, cum idipsum identice per voluntatem voti emittendi expressum

sit? Ad dubia ne disseminanda, et quaestiones excitandas?

Hinc, et veniam ab adversariis petimus, nos non videmus quomodo Tridentini verba ad unam professionem religiosam limitari et restringi possint; affirmamus e contra, idque ex expositis rationibus satis constare arbitramur, Patres Tridentinos per allegata verba tum vestitionem, tum professionem religiosam indicasse.

Post haec iam apparet quae sit huius Capituli materia, scilicet impedire aptam foeminam sive per se, sive per alios, sive physice, sive moraliter quominus vel habitum religiosum accipiat, vel professionem religiosam emittat, disiunctive, non copulative.

Cum autem materia sit odiosa, et odia sint restringenda, Tridentini verba stricto sunt sensu accipienda; scilicet de unico impedimento quomodolibet apposito sive vestitioni, sive religiosae professioni virginum, aliarumque mulierum quae illos actus ponere velint, non autem aliis religiosis actibus.

Hinc 1. veram non putamus illorum sententiam, qui excommunicationi submitunt etiam illos, qui impediunt quominus virgines, aliaeque mulieres monasterium ingradientur; hi enim non impediunt sacri veli susceptionem, vel professionem, sed ingressum in Monasterium; lex autem poenalis extendi non potest de casu in casum neque ob identitatem rationis.

Equidem non inficiamur in Tridentino Capite excommunicari qui veli susceptionem vel voti emissionem *quoquo modo* impediunt. Putamus tamen adverbium illud *quoquomodo* referri immediate ad vestitionem et professionem, et innuere actus religiosos illarum virginum mulierumque quae cum Monasterium iam sint ingressae, prohibentur quominus habitum religiosum suscipiant, aut si habitum iam suscepere, quominus religiosam professionem emittant; intrinsece autem adverbium *quoquomodo* significare arbitramur varios modos et adminicula, quibus praedicti religiosi actus prohibentur vel impediuntur. Si enim etiam mediate adverbium illud intelligamus, scilicet relate ad alios actus qui praecedunt religiosi habitus susceptionem, ex. gr. petitionem ingrediendi in monasterium, vel consilium manifestandi Monasterii praefectae voluntatem sese Deo per professionem religiosam devovendi, vel eius sensum nimis extendamus, ad omnia scilicet quae avertere possunt voluntatem virginum mulierumque aut sacrum velum suscipere volentium, aut vota solemnia nuncupantium, etiam illi qui precibus, suasionibus aliisque mediis quae impedimenti proprie dicti naturam non induunt, impedirent quominus mulier aliqua praedictos actus religiosos ponat, essent de excommunicatione damnandi, quod neque adversarii nostri admittunt.

Arbitramur quapropter, numquam in eiusmodi quaestione esse recedendum a significatione naturali et propria verbi *impedire*, quae importat: *sese opponere, vel obstacula apponere ne quis quod iuste et licite appetit assequi possit*; ideoque importat actionem quamdam sive violentam, sive imperativam ex auctoritate qua quis praeferat dimanantem, sive dolosam, ex qua oriatur impedimentum, illud scilicet factum, quo mulier vel profiteri de cetero non possit, vel nolit, quia decepta, putat iuste a suscepto consilio sibi esse recedendum. Rem exemplis declarabimus.

Pater non vult ut filia, quam suscipiendae educationis causa in Monasterio collocat, habitum religiosum suscipiat, et voluntatem suam filiae manifestat; haec autem strenue recusat, et in suscepto consilio firma consistit; cum sit minorennis, pater gubernii fretus auctoritate, filiam e monasterio extrahit. Est actio violenta, qua impeditur habitus religiosi susceptio.

At pater alius mitius sibi agendum esse putat. Quare cum prorsus nolit ut filia habitum religiosum induat, eam ad se vocat, paterne monet ut negotium maturius consideret, melius esse dicit ut e monasterio egrediatur, etiam acquirendae robustioris valetudinis causa, coram Deo spondet se iterum eam in Monasterio collocaturum, neque ullo pacto impediturum quominus habitum religiosum induat, si re-

apse cognoscat vocationem esse a Deo, et ipsa in suscepto consilio perseveret, iuratque se quae promittit fidelissime observaturum.

Filia patri fidem adhibet; at vix egressam e Monasterio ad externas regiones mittit, et ei in vocatione firmiter consistenti nullam fidem servat. Haec actio ante egressum e monasterio dolosa est, post egressum violenta cum inferat vim libertati filiae; atque dolosa illa actio impedit quominus filia religiosum habitum indueret.

Alius pater ceteris sagacior ut filiam avertat a suscepto consilio sacrum velum assumendi, medicum sibi amicitia et iisdem circa religionem ideis coniunctissimum ad se vocat, eique rem omnem aperit, exoratque ut ad Monasterium pergat, specie quidem ut visitet puellam levissimo capitis dolore laborantem, reapse vero ut efficiat quod ipse desiderat. Medicus pergit ad Monasterium, puellamque diligentia maxima visitat; deinde ad se vocatis Abbatissa aliisque quae Monasterio praesunt, sub secreto monet, puellam laborare morbo aliquo, quo absolute impeditur quominus vitam monasticam amplectatur et ducat; eam reapse semper plus minus eo morbo laborasse, at nunc incrementum suscipere, et si in monasterio commorari pergat, brevi ad eum statum venturam ut sanitatem prorsus amittat. Consultius, imo necesse esse ut e monasterio egrediatur.

Praefectae fidem omnimodam medico praestant, et exorant puellam ut e monasterio egrediatur. Profecto hoc in facto nulla habetur violentia, sed turpissima tantum fraus, quae tamen est causa efficiens impediti illati.

Princeps aliquis temporalis amore vehementissimo prosequitur puellam in Monasterio degentem, quamque novit velle religiosam vitam amplecti. Ut id impediat, Monasterio iram suam comminatur, si puella ad habitum suscipiendum admittatur vel ad professionem. Monasterii praefectae timore gravi percussae puellam ultro dimittunt. Impedimentum eiusmodi ex gravi timore iniuste incusso originem ducit.

Demum neptis Episcopi et Ordinarii Monasterii statum monasticum profiteri vult. Episcopus novit eam matrimonio expetiri a nobilissimo et ditissimo iuvene; et plus ea quae mundi sunt quam quae Dei curans, neptem ab inito consilio professionem emittendi avertere satagit. Hinc eam adit, circa vocationem, statum conscientiae, tentationes varias interrogat: et demum concludit, vocationem neptis suae non esse a Deo, eamque statum monasticum nedum amplecti non debere, sed imo ad saecularia vota transire; de cetero hanc esse divinam voluntatem, cui parandum omnino est. Puella fidem adhibet avunculo et Episcopo, neque sacrilegum mendacium ullo

modo suspicata, monasterium deserit.

Hoc in facto nulla est violentia, sed tantum pessima fraus, et mendacium turpissimum, quod impedit professionem religiosam puellae.

Ex quibus inferimus, de essentia impediti eiusmodi non esse neque violentiam, neque minas, neque gravem timorem, illudque sine hisce optime consistere; idcirco requiri ut actio posita reapse impeditur, vel fuerit causa efficiens impediti illati.

Ex quo sequitur, media vel actiones adhibitae quae ut causa efficiens considerari non possunt, non posse constituere neque haberi uti impedimentum. Preces hinc importunae, minae aliquae quae procedunt ab exquisito sed nimis carnali amore parentum, quamvis produxerint effectum, scilicet retraxerint puellam ab susceptione habitus vel professione religiosa, non possunt habere rationem impediti; quia non ab his, sed a voluntate puellae repetendum est quod cesserit, atque nuntium miserit vocationi suae; estque de re iudicium idem ferendum ac de timore levi.

Haec vero paullo fusius edisseruimus ne error obreperet, et ne uti excommunicatos damnemus, qui nullam incurrerunt excommunicationem; ut insuper probaremus adverbium illud *quoquo modo* numquam esse extendendum ultra signi-

ficationem impediti proprii dicti, quod scilicet causa est efficiens et proxima qua mulier aut veli susceptionem, aut professionem religiosam abiecerit; demum ne quis putet ad rationem impediti necessariam esse aut violentiam aut sin minus timorem gravem.

2. Ob eandem rationem excommunicatus ille censendus non est qui virum prohiberet habitum suscipere vel religiosam professionem emittere; lex enim loquitur de mulieribus.

3. Pariter excommunicationem evaderet ille qui sanctam virginum aliarumque mulierum voluntatem veli accipiendi, vel voti emitendi in aliqua Congregatione in qua vota simplicia tantum nuncupantur impediret; etenim sensu vero et proprio, ut alias in Commentariis nostris probavimus, Religio, et professio religiosa semper intelliguntur de illis religiosis Institutis, in quibus vota solemniter nuncupantur; et in Tridentini Concilii Capite allegato eiusmodi vocabula absolute ponuntur; addimus Concilii Tridentini tempore religiones et Congregationis votorum simplicium vel nullas, vel raras admodum fuisse.

4. Multo minus excommunicationem ille incurreret, qui foeminam impediret quominus votum emittat sive monasterium ingrediendi, sive habitum suscipiendi sive etiam professionem agendi;

lex enim prohibet impedimentum illatum vestitioni et professioni, non voto habitum induendi.

5. Consequenter ob expositas rationes amplecti non possumus sententiam a cl. De Varcono propugnatam, qua affirmat, incurrere excommunicationem patrem, qui filiae minorenni denegat consensum absque iusta causa monasterium ingrediendi, quia, scribit *Comp. Theol. Mor. Tom. II. pag. 519.* « efficaciter impedit ne filia possit » frui dispositione Concilii Tridentini, nempe etiam in aetate minorenni ingrediendi Monasterium ». Etenim Tridentina lex non loquitur de impediens *quoquo modo* ingressum in monasterium, sed habitus susceptionem vel professionem religiosam; neque adverbium *quoquo modo* separandum est ab obiecto quod afficit, scilicet ab impedimento iniusto alterutri actui religioso illato; sin minus lex odiosa extenderetur ad alios casus, quod nefas.

6. Huic pariter innixi rationi subscribere non possumus responso quod idem auctor porrigit sequenti quaestioni:

Q. « Utrum parentes qui dotem » solvere possunt, eamque sine » iusta causa recusant filiae suae; » ideoque ipsa non potest ingredi » monasterium, incurrant excommunicationem? »

R. » Si ob iustam causam recusant, puta ne ipsi remaneant in » notabili egestate, non incur-

» runt. Si iniuste recusent, incur- » runt, nisi ei dent saltem legitima- » mam vel congruam sustentatio- » nem; quia parentes obligantur » quidem ad solvendam legitimam, » non vero integram dotem, nisi » post eorum ab hac vita disces- » sum, id est per haereditatem ».

Supposita parentum potentia ad solvendam dotem, et supposito etiam quod legitima satis sit ad omnia quae pro agenda sive vestitione sive professione religiosa in aliquo monasterio requiruntur; (nisi enim sit sufficiens, parentes incurrerent excommunicationem eo tantum in casu quo Sanctimoniales dotem quamcumque acceptare possent et acceptarent, quod tamen non quaeritur); propositae quaestioni haec apta responsio esse videtur. Parentes dotem convenientem iniuste denegant filiae vel ante ingressum in Monasterium, vel postquam ipsi assensum praestiterunt ut ipsa et ingrederetur monasterium et habitum susciperet (dos enim solvitur paullo ante professionem, quamvis obligatio solvendi fiat in ipso Monasterii ingressu, et etiam ante) hoc in casu utique incurrere excommunicationem videntur, cum impediunt quominus filia voluntatem exequatur suscipiendi habitum, vel emittendi solemnem professionem; si autem denegant ante Monasterii ingressum, excommunicationem non incurrunt; etenim non vestitionem aut professionem, sed ingressum immediate impediunt,

qui sub lege non cadit, cum legislatores illum non expresserint.

7. Manifestum autem esse arbitramur, non incurrere excommunicationem hanc illos, qui precibus etiam importunis aliquam retrahunt ab habitu suscipiendo vel religiosa professione emittenda; preces enim impedimentum proprie dictum constituere non possunt.

8. Amplecti demum nullo pacto possumus ea quae scribit cl. Del-Vecchio *Theologia Moralis Tom. 1. n. 916*, quae ita leguntur: « Tandem incurrunt qui *quoquo modo* » a religione impediunt; ex quo » capite incurrere possunt censuram Episcopi, vicarii, et religionis superiores, si iustam mulieris libertatem quantum est ex se non tuerentur. Item parentes a religione filias iniuste avertentes; qui tamen facile, saltem ad tempus, excusantur ob vehementem carnis affectionem, qua illas prosequuntur. »

Etenim Patres Tridentini excommunicatione feriunt impediens sive vestitionem sive professionem religiosam; idcirco eos qui active impediunt; Episcopi autem, Vicarii, et superiores religiosi in casu non impediunt, sed passive se habent; ideoque nullam excommunicationem contrahere possunt, cum nullam ponant impediens actionem. Quantum vero ad parentes attinet iniuste filias a religione avertentes, observandum est eos excommunicationem incurrere si

impediens quominus filiae vel habitum religiosum suscipiant, vel professionem emittant; ideoque si haec agant excommunicationem incurrere, secus minime.

Attamen ut impediens eiusmodi excommunicationem incurrant, nonnullae conditiones intercedere debent, quarum 1. ut impedimentum proprie dictum sive physicum, sive morale habitus susceptioni, vel professioni opponant; si enim impedimentum oppositum facile superari possit, non sunt de excommunicatione damnandi, cum de eiusmodi impedimento eadem ratio sit habenda ac de timore levi. Quae de causa ut diximus, considerari non possunt uti impedimentum preces parentum etiam importunae et cum lacrimis coniunctae; neque ipsorum minae, cum constat de eorum indole mitissima et religiosa et exquisito erga filiam amore. Etenim eiusmodi parentes brevi temporis spatio consensum praestabant, numquam autem minas ad effectum deducunt. Non idcirco autem dicendum de fraudibus et dolis, quibus impediens satagant filiarum voluntatem ab coepto proposito. Etenim fraudes et doli media sunt aptissima ad aliquid impediens, ut patet exemplis, quae supra ad rei declarationem posuimus.

Altera conditio est ut impedimentum *sine iusta causa* illatum fuerit; id enim in decreto expresse cavetur; qua de causa qui iusto

innixus motivo impedimentum apponit excommunicationem evadit. Si parentes ex. gr. filiae habitum religiosum suscipere volenti sese opponant eo quod paupertate laborarent, eaque pro sua sustentatione indigeant; vel quia ad religiosam vitam minus aptam noverunt, vel quia sciunt eam morbo aliquo laborare, quem Sanctimoniales lateat, et revelare vel non decet, vel nolint; vel aliis rationabilibus de causis. Parentes enim hi id agunt quod iuste est agendum.

Quid autem si parentes ideo sese opponant impediuntque, quia noverunt a ditissimo consanguineo filiae, testamento pinguem haereditatem relictam fuisse, et testamentum esse certe revocandum si religiosum habitum induat?

Respondemus: Si parentes bonis illis indigeant ad vitam honeste ducendam, vel ad se exonerandos plurimo aere alieno quo gravantur, quoque aliter se expedire non possint, cogantur consequenter in miseriam prolabi, non sunt de excommunicatione damnandi; indigent enim filia ad honestam et necessariam vitae sustentationem; si vero bonis testamento relictis non indigeant, attamen ut ea consequantur, impediunt quominus filia habitum religiosum induat, excommunicationem incurrunt; iniustum

enim et irrationabile est, temporalis lucri causa efficere ut quis vocationem in qua vocatus est deserat, et aeterno discrimini animam suam fortasse committat.

Neque obiiciendum, parentes ex amissione pinguissimae haereditatis grave incommodum subire; legem autem hanc esse ecclesiasticam, quae non obligat cum gravi incommodo. Respondemus enim, haereditatem non parentibus sed filiae relictam fuisse, unde ipsi nullum subeunt incommodum; deinde bonis illis supposuimus eos non indigere ad honestam vitae sustentationem.

Demum ad hanc excommunicationem incurrendam necessarium est, ut impedimentum effectum consequatur; non enim conatus excommunicatione percellitur, sed effectus inde resultans; qua in re decretum est apertissimum: *sine iusta causa impedierint*; non autem impedire conentur, vel tentaverint. Quare si ex impedimentis oppositis nullus resultavit effectus, et virgo vel mulier id perfecerint, quod perficere optabant, impediens nullam excommunicationem incurrunt; contrahitur enim excommunicatio effectu sequuto.

Auxilium, consilium, favorem impediendi praestantes cum in lege praetermissi fuerint, nullam excommunicationem incurrunt.

APPENDIX XXXIX.

De excommunicatione lata in Ecclesiasticos et Missionarios Indiarum orientalium atque Americae mercaturam exercentes.

Eiusmodi excommunicatio neque in Concilio Tridentini decretis lata, neque in Constitutione *Apostolicae Sedis* renovata reperitur. Cum tamen vigorem suum servet, de ea est sermo instituendus. Negotiationem Clericis esse prohibitam ex antiquissimis canonibus, ecclesiasticis regulis et Constitutionibus plurimis Romanorum Pontificum evidentissime constat. In re evidentissima documenta afferre supervacaneum ducimus; potius ex S. Thoma rationes afferimus, quibus adstruitur quanto iure negotiatio Clericis sive saecularibus, sive regularibus interdicitur. Porro ita S. Doctor scribit 2-2. q. 77, Art. 4. « Ad tertium » dicendum quod Clerici non solum » debent abstinere ab his quae sunt » secundum se mala, sed etiam ab » his quae habent speciem mali. » Quod quidem in negotiatione contingit, tum propter hoc quod est » ordinata ad lucrum terrenum, » cuius clerici debent esse contemptores; tum etiam propter frequentia negotiatorum vitia, quia » *difficulter exiit negotiator a peccatis labiorum*, ut dicitur Eccli. 26, 28. Est et alia causa, quia » negotiatio nimis implicat animum

» saecularibus curis, et per consequens a spiritualibus retrahit; unde et Apostolus dicit 2 ad Timoth. 2, 4. *Nemo militans Deo implicat se negotiis saecularibus.* » Licet tamen clericis uti prima » commutationis specie, quae ordinatur ad necessitatem vitae, emendo vel vendendo ».

Attamen quamvis negotiationem prohibitam esse ecclesiastici universi nossent, putantes tamen eam esse prohibitam ob temporale lucrum quo quis ditior fieret, et pecunia abundaret, non tamen si lucrum ex negotiatione habitum in causas pias impenderetur, plurimi qui Evangelium praedicaturi perrexerant ad insulas Iaponiae, ad imperium Sinicum, et Americam, negotiationem exercebant ab initio quidem ut ex lucro percepto Missiones catholicas sustinerent; sed deinde illud etiam in suae Religionis utilitatem, et proprium commodum convertere coeperunt. Hinc plurimi abusus enati et scandala, ecclesiasticae regulae neglectae, canones contempti, et querelae non paucae ad Apostolicam Sedem delatae (1).

Urbanus VIII invalescentibus abu-

(1) Brevem rei historiam legant lectores in actis S. Sedis Vol. VII, pag. 319.